

MERITIUS®

ADVOCATEN - AVOCATS

Verdienstelijk in recht

© Copyright MERITIUS® Gent

In dit nummer***Uitsluiting versus uittreding1******Kunnen ruziënde echtgenoten beroep doen op de vennootschapsrechtelijke geschillenregeling ?1******Twee duidelijk te onderscheiden situaties.....2******Zin en onzin van uittredingsvordering tussen echtgenoten2******Onmiskerbare voordelen en andere denkpistes3******Echtelijke moeilijkheden geen "gegronde redenen" op zich.....3******Soms peildatum in functie van de echtelijke problemen3******Principes voor de waardebeoordeling maar mét nuances4******Afwijkende overeenkomsten kunnen ook de echtgenoten niet verhinderen de "geschillenregeling" toe te passen4***

Waarom scheidende echtgenoten ook moeten scheiden als vennoten ...

Luc STOLLE

Uitsluiting versus uittreding

Overeenkomstig de artikelen 334 (BVBA) en 636 (NV) W.Venn. kunnen één of meer vennoten die gezamenlijk aandelen bezitten die 30 % vertegenwoordigen van de stemmen verbonden aan het geheel van de bestaande aandelen, of aandelen waarvan de nominale waarde of de fractiewaarde 30 % van het kapitaal van de vennootschap vertegenwoordigt, om gegronde redenen in rechte vorderen dat een vennoot zijn aandelen aan de eisers overdraagt.

Overeenkomstig de artikelen 340 (BVBA) en 642 (NV) W.Venn. kan iedere vennoot om gegronde redenen in rechte vorderen dat zijn aandelen worden overgenomen door de vennoten op wie deze gegronde redenen betrekking hebben.

We herinneren eraan dat voormelde uitsluiting- resp. uittredingsvordering een andere finaliteit hebben. De uitsluitingsvordering strekt ertoe

een vennoot te dwingen zijn aandelen over te dragen (zgn. gedwongen overdracht) omdat redelijkerwijze niet langer verwacht kan worden van de andere aandeelhouders dat deze persoon, gezien zijn "gedragingen" of zijn "persoonlijkheid", vennoot blijft. Het is daarbij niet nodig een fout in hoofde van de uit te sluiten vennoot te bewijzen. De eiser zal in voorkomend geval wel moeten bewijzen dat de blijvende aanwezigheid van de uit te sluiten vennoot de werking van de vennootschap ernstig zal belemmeren en het vennootschapsbelang zal schaden.

De uittredingsvordering strekt er dan weer toe een vennoot toe te laten van de medevennoten te vorderen dat zijn aandelen worden overgenomen (zgn. gedwongen overname). Bij de beoordeling van deze vordering staat het belang van de eisende vennoot centraal.

Kunnen ruziënde echtgenoten beroep doen op de vennootschapsrechtelijke geschillenregeling ?

Wanneer echtgenoten het niet meer met elkaar kunnen vinden in hun huwelijk, zullen zij vaak evenmin in staat zijn om hun samenwerking op professioneel vlak verder te zetten.

Kunnen de boven genoemde vorderingen – in het vennootschapsrecht spreekt men van de "geschillenregeling" – daarbij een oplossing bieden ? Kunnen zij m.a.w. ook worden inge-

steld tussen echtgenoten wier aandelen tot de huwgemeenschap toebehoren ? Of blijven de echtgenoten, in afwachting van de afloop van de echtscheiding en de verdeling die daaruit voortvloeit, noodzakelijkerwijs professioneel aan mekaar geketend door hun gemeenschappelijke aandelen in de vennootschap die zij samen oprichtten en uitbouwden ?



MERITIUS
ADVOCATEN - AVOCATS

In het wettelijk stelsel, waarbij er een gemeenschappelijk vermogen is, geldt aldus het principe van artikel 1416 B.W. enkel voor de aandelen aan toonder en voor de aandelen die op naam van beide vennoten "samen" zijn ingeschreven in het aandelenregister. Voor de aandelen die zijn ingeschreven achter de naam van één echtgenoot, geldt artikel 1401, 5° B.W. Deze regel is dus ook van toepassing wanneer de lidmaatschapsrechten zijn verdeeld tussen de echtgenoten, bijv. door inschrijving van 50 procent op naam van de man en 50 procent op naam van de vrouw.

Twee duidelijk te onderscheiden situaties

De eerste vraag die zich stelt is of echtgenoten gerechtigd zijn de uitsluiting van de medevenoot, dan wel hun eigen uittreding te vorderen.

Voor het antwoord op deze vraag moeten we terugrijpen naar het huwelijksvermogensrecht. Als principe geldt hier artikel 1416 B.W. Dit stelt dat het gemeenschappelijk vermogen bestuurd wordt door de ene of door de andere echtgenoot die de bestuursbevoegdheden alleen kan uitoefenen (het zgn. concurrentieel bestuur), onder gehoudenheid voor ieder van hen om de bestuurshandelingen van de andere te eerbiedigen. Dit zou, aldus de rechtsleer, betekenen dat iedere echtgenoot de uitsluiting van de andere echtgenoot of zijn eigen uittreding zou kunnen vorderen voor wat betreft zijn helft in de gemeenschappelijke aandelen (H. DE PAGE, "Les procédures d'exclusion ou de retrait forcé entre les époux", in *Les conflits au sein des sociétés commerciales ou à forme commerciale*, Ed. Jean Barreau de Bruxelles, 2004, 243).

Evenwel is er een belangrijke uitzondering op dit principe. Deze uitzondering zal, nu de effecten

aan toonder stilaan verdwijnen, belangrijker worden. Artikel 1401, 5° B.W. stelt immers dat de lidmaatschapsrechten verbonden aan gemeenschappelijke aandelen in vennootschappen waarin alle aandelen op naam zijn, eigen zijn aan deze echtgenoot aan wie zij zijn toebedeeld of op wiens naam zij zijn ingeschreven (in het aandelenregister).

Artikel 1401, 5° B.W. maakt aldus een onderscheid tussen de "lidmaatschapsrechten" enerzijds en de "vermogensrechten" anderzijds. Meteen stelt zich de vraag of de uitsluiting of uittreding betrekking kan hebben op de lidmaatschapsrechten alleen. Het antwoord op deze vraag is positief, hetgeen impliceert dat een echtgenoot bijv. een uitsluitingvordering kan instellen tegen de andere echtgenoot teneinde de lidmaatschapsrechten van de aandelen van de andere echtgenoot te bekomen, dit terwijl de vermogensrechten gemeenschappelijk blijven. Uiteraard moet de eisende echtgenoot in voorkomend geval voldoen aan de participatievereisten voorzien in de artikelen 334 en 636 W.Venn.

Zin en onzin van uittredingsvordering tussen echtgenoten

Het Hof van Beroep te Gent (2 april 2007, DAOR 2008, 15) moest onlangs de vraag beantwoorden of een echtgenote een uittredingsvordering kan instellen tegen haar echtgenoot, nog vooraleer de echtscheiding definitief is geworden. *In casu* stond een deel van de aandelen op naam van de vrouw en een ander deel op naam van de man. De vraag was derhalve of de vrouw op basis van de wettelijke uittredingsvordering (waarvoor geen minimumparticipatie vereist is) de gedwongen overname van haar lidmaatschapsrechten kon vorderen.

Het Hof oordeelde dat, om op een ontvankelijke wijze de uittredingsvordering (art. 340 W.Venn.) te kunnen inleiden, het volstaat over de lidmaatschapsrechten te beschikken van de aandelen waaromtrent de uittreding wordt gevorderd. Het Hof bevestigde verder dat, overeenkomstig artikel 1401, 5° B.W., de lidmaatschapsrechten eigen zijn en dat in dit lidmaatschapsrecht ook het recht begrepen is om de uittreding te vorderen. Maar wat zijn de gevolgen van de inwilliging van de uittredingsvordering? Het Hof stelde dat de uittreding enkel betrekking had op de lidmaat-

schapsrechten en dat de eisende echtgenoot moest wachten op de vermogenswaarde van de aandelen tot op het moment van verdeling van de gemeenschap. Het toestaan van de uittredingsvordering heeft dus enkel tot gevolg dat de inschrijving in het aandelenregister wijzigt. Aldus is er uitsluitend sprake van het wijzigen van de persoon die jegens de vennootschap respectievelijk de medevennoten als exclusief bestuurder van die aandelen zal optreden.

Maar toch is er ook een belangrijk gevolg op vermogensrechtelijk vlak. Het Hof stelde het moment voor de waardebeoordeling van de aandelen die aan de vrouw toebehoorden (en dus door de man worden overgenomen) op de dag die voorafging aan de oprichting van een concurrerende vennootschap door de man. Dit impliceert dat deze waarde in aanmerking moet worden genomen bij de verdeling van de huwelijksgemeenschap. Latere manipulaties van de aandelenwaarde die de vermogensbelangen van de vrouw zouden kunnen benadelen, werden op die manier buiten spel gezet.



De uitsluitingsvordering kan door een echtgenoot worden ingesteld teneinde te vermijden dat hij binnen de organen van de vennootschap – waarmee we vooral de algemene vergadering bedoelen – nog geconfronteerd wordt met zijn wederhelft.

De wederhelft daarentegen kan belang hebben bij een uittredingsvordering teneinde de waarde van de aandelen vast te stellen met het oog op de latere verdeling van de huwgemeenschap, en teneinde te vermijden dat tussentijdse manipulaties deze waarde aantasten.

Onmiskerbare voordelen en andere denkpijstes ...

De echtgenote zag haar uittredingsvordering dus toegewezen worden, maar werd er in eerste instantie geen cent rijker van: zij verdween onmiddellijk uit het aandelenregister, maar moest wachten tot de definitieve vereffening en verdeling van de gemeenschap om haar deel in de vermogenrechtelijke waarde van de aandelen te incasseren. Deze waarde werd – en dat is een onmiskenaar voordeel – wel vastgesteld op het moment die voorafging aan de waardemanipulaties die de man trachtte door te voeren.

Dit interessant arrest openbaart dus heel wat mogelijkheden voor twistende echtgenoten die het niet langer met mekaar kunnen vinden.

Uiteraard kan de redenering van het Gentse Hof ook toegepast worden in geval er een uitsluitingsvordering wordt ingesteld. Een echtgenoot achter wiens naam 30 % van de aandelen zijn ingeschreven, zal n.l. voldoen aan de voorwaarde dat de eiser minstens 30 % moet vertegenwoordigen van de stemmen die verbonden zijn aan het geheel van de bestaande aandelen. Het nut van dergelijk uitsluitingsvordering ligt voor de hand: een echtgenoot kan immers verhinderen dat zijn partner tijdens de loop van de echtscheiding- en daarop volgende verdelingsprocedure nog komt opdagen op de algemene vergadering en er de goede gang van zaken komt verstoren.

Echtelijke moeilijkheden geen “gegronde redenen” op zich

De Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Tongeren (22 november 2005, *RABG* 2009, 119) oordeelde dat aandelen die in onverdeeldheid toebehoren aan twee vroegere echtgenoten het voorwerp kunnen zijn van een uitsluitingsvordering (art. 1416 B.W.). Evenwel mag een procedure in uitsluiting niet worden gebruikt om de onverdeeldheid die is ontstaan na een echtscheiding op te lossen. De eiser moet aantonen dat het gaat om een vennootschapsrechtelijk geschil tussen aandeelhouders.

De Voorzitter te Leuven (28 november 1996, *AJT* 1996-97, 335, *T.Not.* 1997, 180; *TRV* 1997, 108) oordeelde dat het enkele feit dat vennoten in een echtscheidingsprocedure verwickeld zijn niet volstaat om hieruit af te leiden dat er een gegronde reden is tot gedwongen overdracht. Er dient, aldus de Leuvense Voorzitter, daarenboven aangetoond te worden dat de continuïteit van de vennootschap in gedrang wordt gebracht. Uiteraard kunnen de huwelijksproblemen wel tot

gevolg hebben dat het tussen de echtgenoten ook in hun hoedanigheid van aandeelhouder niet meer klikt. Zo oordeelde de Voorzitter te Tongeren (24 juni 1997, *TBH* 1998, 616; *TRV* 1999, 283) dat een ernstige en blijvende onenigheid tussen de echtgenoten-aandeelhouders die beiden ook zaakvoerder zijn en betrokken zijn bij de uitbating van de handelszaak, onmiskenaar een weerslag heeft op het beheer en het voortbestaan van de vennootschap in gevaar kan brengen. Wanneer er geen schuldige vennoot kan aangewezen worden, dient er gekeken te worden naar welke echtgenoot de meeste garanties biedt voor het voortbestaan van de vennootschap. *In casu* werd de voorkeur gegeven aan de echtgenoot die het onroerend goed verhuurde aan de vennootschap en ook de bovenverdieping bezette. Met die keuze kwam, aldus de rechtbank, niet alleen een einde aan het conflict, maar behield de handelszaak van de vennootschap tevens haar gunstige ligging.

Soms peildatum in functie van de echtelijke problemen

Een andere belangrijke vraag heeft betrekking op de waardering van de aandelen.

Het Hof van Beroep te Brussel (13 juni 2005, *DAOR* 2005, 348; *TRV* 2006, 327) erkende het principe dat de datum waarop de waarde van de aandelen wordt bepaald, moet worden vastgesteld op de datum van de geding inleidende dagvaarding. Evenwel maakte het Hof een belangrijke uitzondering door de stellen dat, nu de echtelij-

ke twisten tussen partijen een negatieve weerslag hebben gehad op het vennootschapsgebeuren, deze datum op de dag van dagvaarding in echtscheiding kan worden vastgesteld.

In het hierboven geciteerde arrest van het Hof van Beroep te Gent werd de waarde vastgesteld op de dag vóór de oprichtingsdatum van een concurrerende vennootschap door de man.





Principes voor de waardebeoordeling maar mét nuances ...

We herinneren eraan dat de waardebeoordeling van de aandelen in het kader van een gedwongen overdracht in principe dient te gebeuren op basis van een gewogen gemiddelde van de vermogen- en rendementswaarde (vb. Voorz. Kh. Kortrijk 17 februari 1997, *T.Not.* 1997, 187; *TBH* 1997, 333; *TRV* 1997, 95). Meestal verzoekt de rechtbank aan de deskundige om te adviseren omtrent de verhoudingen waarin beide waarderingmethoden moeten worden toegepast (Voorz. Kh. Gent 14 maart 2000, *TBH* 2000, 392; *TBH* 2001, 755), dit alles rekening houdend met de aard van de

vennootschap (bijv. activiteiten, dividendpolitiek, investeringspolitiek in onroerende goederen, enz.).

De Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Leuven (25 november 2003, *TRV* 2004, 380) maakte evenwel een belangrijke nuance. Hij oordeelde dat bij de waardering van de aandelen van een vennootschap tussen echtgenoten rekening moet worden gehouden met gebruik door de vennootschap van gemeenschappelijke gelden alsook met mogelijke manipulaties van de boekhouding door één van de echtgenoten.

Afwijkende overeenkomsten kunnen ook de echtgenoten niet verhinderen de "geschillenregeling" toe te passen

Een interessant arrest is dat van het Hof van Beroep te Brussel (6 februari 2001, *RW* 2001-02, 1573). Aan het Hof werd een overeenkomst voorgelegd waarin de vermogensrechtelijke belangen van echtgenoten waren vastgelegd met het oog op een echtscheiding door onderlinge toestemming en waarin bepaald was dat één van hen gehouden was om jaarlijks één aandeel van de andere over te nemen indien deze hierom vraagt. De eerstgenoemde wenste evenwel niet te wachten op de jaarlijkse overdrachten van één

aandeel en vorderde de gedwongen overname van alle aandelen ineens.

Het Hof oordeelde dat de wettelijke voorschriften aangaande de geschillenregeling tot het dwingend recht behoren zodat bedingen die hiertegen zouden ingaan geen gevolg kunnen krijgen. Aldus kan dergelijke overeenkomst in het kader van een echtscheiding een vordering overeenkomstig de wettelijke geschillenregeling niet in de weg staan.

Onze kantoren

MERITIUS® GENT

Martelaarslaan 402 - 9000 Gent
Tel. +32 (0)9 269 70 70 - Fax +32 (0)9 269 70 71
info.gent@meritius.be

MERITIUS® BRUXELLES

Avenue Georges Henrilaan 431 - 1200 Bruxelles
Tel. +32 (0)2 735 91 56 - Fax +32 (0)2 734 35 00
info.brussels@meritius.be

MERITIUS® MONS

Rue Ste Gertrude 1 - 7070 Le Roeulx
Tel. +32 (0)64 66 50 12 - Fax +32 (0)64 67 60 93
info.mons@meritius.be

MERITIUS® NAMUR

Avenue Cardinal Mercier 46 - 5000 Namur
Tel. +32 (0)81 744 204 - Fax +32 (0)81 744 207
info.namur@meritius.be

MERITIUS® ANTWERPEN

Jules Moretuslei 374-376 - 2610 Antwerpen
Tel. +32 (0)3 825 55 00 - Fax +32 (0)3 825 56 00
info.antwerpen@meritius.be